

poti vprašanja, kaj je *namen* intelektualca, ali kaj pomeni *biti intelektualca*, v kakšnem razmerju je do celotnega človeštva in prav tako do posameznih razredov, ki ga tvorijo. Fichte v svojih predavanjih o namenu učenjaka oziroma intelektualca obravnava slednjega v odnosu do družbe kot njen reflektivni moment. V istem zamahu odpre tudi vprašanje, kaj je namen človeka v družbi in zlasti človeka kot takega.² Nepresenetljivo človeka na sebi ne obravnava brez odnosa do zunanjih elementov, kot so telo ali drugi objekti, ki tvorijo zaledje tistega, kar *je*, čeprav je zanj za razumevanje razumskega človeka sprva bistveno vzeti v obzir mišljenje človeka »izven vsakega odnosa do razumnih bitij, ki so mu enaka« (Fichte, 1984: 139). Bolj natančno, gre za obravnavo golega jaza, tistega, kar *je*, ker *je*, skupaj z njegovim določilom. Zanj ne jamči nihče drug kot lastno zagotovilo volje, brez družbene uporabnosti in namenskosti.

Če sledimo Fichteju še korak dlje, se moramo zavezati tudi rezultatom tovrstne utemeljitve, absolutni identiteti, ki ni omejena na voljo, ampak vključuje celotno polje človeških sil. S slednjimi si mora človek prizadevati neposredno učinkovati in modificirati reči same, od katerih je sicer tudi sam odvisen. Končni cilj teh procesov je ujemanje zunanje takšnosti s čisto formo jaza, za kar je potrebno več kot samo volja, namreč, določena spretnost, ki ni vnaprej zagotovljena, temveč jo je potrebno pridobiti. Pojem, ki zajema to spretnost, značilno edino za človeka, je kultura – postopek dovrševanja. Brez truda in vaje, ki ju zahteva omejena dejavnost, se realnost jaza izkrivi in ostanemo tuji sami sebi. Pojme moramo priversti v skladnost z zunanjim svetom, pri čemer se nam najvišji smoter (Kant govori o najvišji dobrini), svoboda v podreditvi neumskega, vselej izmuzne iz rok in ostane nadležno nedosegljiv. Izhaja joč iz te premise je vsakršna naravnost, ki je strukturno tuja družbenosti, najsi bo to norost ali poljubna divinizacija, zatorej fenomen, potreben korekcije. Edina, vendar nujna zaveza, rdeča nit bivanja, je »nepretrgano izpopolnjevanje« (Fichte, 1984: 143), stremljenje k idealu, ki ga uteleša izobrazba skozi prakso umovanja.

Ker je človek v temelju družbeno bitje, se je po Fichteju dalje primorano povprašati, v kakšnem razmerju je z drugimi razumnimi bitji, ki naseljujejo njegovo zavedanje (Fichte pripomni, da svoboda ne spada v to sfero). Šele mreženje z drugimi družbeno orientiranimi bitji namreč izoblikuje človeka. Imperativ permanentnega samoizpopolnjevanja pri tem implicira, da lahko vsakokratna državna formacija predstavlja samo spe-

2 Slednjega vprašanja in razlage pomenljivo *ne* vključu v javni del predavanj, čeprav tvorita hrbenico nadaljnjih izpeljav.